

Somali'de Yeni Yüzler Kronik Sorunlar

Kabilelerin, çevre ülkelerin, bölgesel ve küresel güçlerin etki etmeye çalıştığı Somali'deki seçim sürecine pek çok dış gözlemci iştirak ederken, özellikle Etiyopya, Kenya ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) seçimi yakından takip eden ülkelerdi.

Serhat ORAKÇI

Birkaç kez ertelenmenin ardından Somali'de başkanlık seçimi, geçtiğimiz günlerde yoğun güvenlik önlemleri altında gerçekleşti. Somali'nin içinde bulunduğu el-Şebab örgütü kaynaklı güvenlik bunalımı nedeniyle halkın sandık başına gitmediği seçim, kabile dağılımına göre gerçekleşti. 135 kabile büyüğünün belirlediği 14.025 delege 275 meclis üyesini ve 54 senato üyesini seçti. Oluşturulan iki meclisteki toplam 329 parlamenter de görev yapacak yeni başkan için oy kullandılar.

Kabilelerin, çevre ülkelerin, bölgesel ve küresel güçlerin etki etmeye çalıştığı Somali'deki seçim sürecine pek çok dış gözlemci iştirak ederken, özellikle Etiyopya, Kenya ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) seçimi yakından takip eden ülkelerdi. Yoğun güvenlik endişelerinden dolayı başkanlık

seçimi Mogadişu Havalimanı'nda hava kuvvetlerine ait bir hangarda gerçekleşti. 23 adayın yarıştığı seçimin ikinci turunda Muhammed Abdullah Farmajo, diğer adaylara ezici bir fark atarak başkanlığa seçildi. Farmajo'nun Hasan Şeyh Mahmud ve Ali Sharmarke gibi güçlü adaylar arasından sıyrılması bir bakıma sürpriz oldu.

Somali vatandaşlığı yanında Amerika vatandaşlığına da sahip olan Farmajo yüksek lisansını Amerika'nın Somali politikası üzerine yapmış eski bir bürokrat-siyasetçi. Farmajo'nun en belirgin özelliği, milliyetçi damardan gelmesi ve halka yakın durmasıdır. Ayrıca, aile üyelerinden bazıları Somali'nin bağımsızlığında büyük rol oynayan Somali'nin ilk siyasi partisi Somali Gençlik Ligi'nde yer almış bir isim. Bu sebeptendir ki, Farmajo'nun seçilmesi halk nazarında

sevinçle karşılandı ve gerek başkent Mogadişu'da gerekse Somali dışındaki büyük kalabalıklar Farmajo'ya destek veren gösteriler yaptı.

Somali Siyasetinin Kronik Sorunları

Somali'de yeni seçilen devlet başkanı için öncelikli gündem, Somali'nin iç istikrarı ve ülkede güvenliğin yeniden tesis edilmesi. Bu yüzden Farmajo'nun da yüzleşmesi gereken sorunların başında –Mogadişu'da düzenlediği bombalı intihar saldırıları halk arasında korku ve endişeye yol açan– el-Şebab'ın ülkedeki varlığı ve yol açtığı ulusal güvenlik sorunu yer almakta. Somali topraklarının %30-40'ını kontrol altında tutan örgüt hala çok aktif ve güçlü. Somali ulusal ordusunun ve polis teşkilatının kurulma aşamasında olması, el-Şebab

ile mücadelede karşılaşılan en büyük sorun. Bu yüzden Birleşmiş Milletler (BM) tarafından desteklenen, Afrika Birliği (AB) tarafından oluşturulan, Kenya, Etiyopya, Cibuti, Burundi ve Uganda'nın 22 bin kadar asker sağladığı AMISOM (African Union Mission in Somalia) Somali devlet oluşumunu 2007'den beri koruyan tek yapı. Bu realite Somali'de iş başına gelen hükümet için AMISOM'u tesis eden BM, AB ve çevre ülkelerin politikalarının dışında manevra alanını daraltan bir durum.

Dış etkinin askerî anlamda bu kadar görünür olması Somali halkında rahatsızlık uyandıran unsurların başında geliyor. Bu husus aynı zamanda el-Şebab örgütü tarafından da işgal propagandası şeklinde kullanılmaktadır. Farmajo'nun halk nazarında sevilmesi ve destek görmesinin arkasında da büyük oranda bu durumdan duyulan rahatsızlık yatmaktadır. Bu sebeptendir ki, Farmajo'nun seçim öncesi verdiği dış etkiyi azaltmak ve yabancı orduları Somali'den çıkartmak gibi bazı demeçleri halk tarafından da desteklenmektedir.

Somali'de yeni yönetimin terör dışındaki diğer gündemleri arasında kalkınma, yoksullukla mücadele ve devlet yapısının kurumsallaşması bulunuyor. Somali'deki devlet yapısı hala dış maddi ve askerî destekle ayakta durmaktadır. Halkın gelir seviyesinin Afrika ortalamasının çok altında olduğu ve İşsizlik oranının %70 düzeyinde seyrettiği ülkede, bürokraside de yolsuzluk oldukça yaygın. 2015 yılından beri devam eden kuraklık ve tarımsal üretimdeki düşüş, ülkede şimdilerde açlık krizine dönüşmüş durumda. Bu bağlamda BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in Somali'ye yaptığı son ziyaret 6 yıl aradan sonra Somali'yi tekrar medya gündemine taşıırken, açlık

kriziyle mücadele yeni iktidarın da ilk ciddi sınavı olacak.

Somaliland bölgesinin Mogadişu'dan bağımsız olarak siyaset geliştirmesi ise ülkenin millî bütünleşmesinin önündeki en büyük engellerden biri olarak hala yanıt bekleyen bir konu. Mogadişu'daki federal hükümetin onayına ihtiyaç duymadan Somaliland'ın en son Birleşik Arap Emirlikleri ile Barbera'da askeri üs kurulumunda anlaşması ve Emirates'in Mogadişu'ya uğramadan direk Hargeysa uçuşuna başlaması, Mogadişu üzerinde soğuk duş etkisi yapan girişimler. Bu gelişmeler *de facto* bağımsızlık iddiasındaki Somaliland'ın Mogadişu'dan bağımsız dış politika geliştirmeye başlamasının somut göstergeleri âdeta.

Yeni yönetimin tüm bu sorunlarla mücadele etmesi ve çözüm üretmesi yönünde yüksek beklentiler var. Ancak ülkenin 1991'den beri ilk kez istikrar kazanmaya başladığı unutulmamalı. Devlet kaynaklarının yetersiz oluşu, çözüm üretici mekanizmaların eksikliği, el-Şebab örgütünün güçlü varlığı, yaygın yolsuzluk ve bölgesel ayrılıkçı hareketler, yeni yönetimi zorlayacak kronik sorunlar. Bu büyük sorunlar yumağı Somali'deki devlet yapısını ister istemez dış destek arayışına da itmektedir.

Türkiye-Somali İlişkilerinin Seyri

Somali'deki seçim bir yönüyle de Türkiye-Somali ilişkilerini yakından ilgilendirmekteydi. Bilindiği gibi 2011'den bu yana Türkiye Somali'de hem insani alanlara hem de kalkınmaya yönelik çok sayıda proje ve yatırıma imza attı. Bir nevi Somali'nin kaybolan umutlarını yeniden yeşertti. Türkiye'nin desteği 2011 yılında yaşanan gıda krizinin etkilerini azaltmakla kalmadı, kalkınma alanında da Somali'ye pek

çok proje kazandırdı. Mogadişu Havalimanı'nın inşa edilmesi ve işletilmesi, limanın işletilmesi, ana caddelerin asfaltlanması ve aydınlatılması, hastane ve yetimhane işletmeciliği gibi pek çok alanda Türkiyeli kurumları görmek mümkün. Türkiye'nin bölgedeki varlığı olumlu katkıları nedeniyle sadece yönetim kademelerinde değil, halk nazarında da olumlu karşılanmaktadır.

Türkiye Somali'ye insani müdahalede bulunduğu devletin başında Şeyh Şerif Ahmed bulunuyordu. 2012'de yapılan seçimde Hasan Şeyh Mahmud iş başına geldiğinde Türkiye onunla da işbirliğini sürdürdü. Recep Tayyip Erdoğan, Şeyh Şerif Ahmed döneminde bir kez, Hasan Şeyh Mahmud döneminde de iki kez Somali'yi ziyaret etti. Önümüzdeki birkaç ay içinde Afrika'daki ilk askerî eğitim üssünü Mogadişu'da açacak olan Türkiye, Somali'deki yeni yönetimle de işbirliğini sürdürmekte zorlanmayacaktır.

AMISOM birliklerinin 2020 itibariyle Somali'den çekilmesi planlanıyor. Ancak bunun gerçekleşmesi için Somali'de millî ordunun güçlü bir şekilde tesis edilmesi gerekli. Türkiye'nin Somali'ye sağladığı parasal destek, asker ve memur maaşlarının karşılanması açısından stratejik öneme sahip. Mogadişu'da açılacak olan askerî eğitim üssü de orduda görev yapacak askerlerin eğitilmesi açısından stratejik önem taşıyor. Türkiye'nin bölgedeki varlığı her anlamda Somali'deki federal hükümete destek olmakta. Bu yüzden Türkiye-Somali ilişkilerinin gelişimi, aynı zamanda Somali'nin de pek çok alanda gelişimi anlamına gelmektedir. ○

İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER).